

Voor u gekozen

Twee klasfoto's en twee portretten geconfronteerd

Jacques Van Keymeulen

Op de kaft van de tweede jaargang van Van Mensen en Dingen staan paarsgewijs vier foto's: een oude en een recente klasfoto, en een oude en nieuwe afbeelding van een man met een hoofddekseel. Ze behoeven enige uitleg; twee foto's zijn namelijk niet helemaal 'echt'.

Twee klasfoto's

De twee klasfoto's, zowel de ouderwetse als de recente, komen uit een privé-verzameling, resp. die van de familie Peeters en die van mevr. Huvenne, de onderwijzeres die ons beide foto's ter hand stelde. De oude foto - uiteraard in zwart-wit - dateert van ongeveer 1920. Op de foto staat het 5de en 6de studiejaar afgebeeld van het pensionaat van het 'Institut des Maricolles' van 'Deynse' (gesticht als klooster en weeshuis na de verhuis van het 'Roode-Lyvekens-Gesticht uit Gent naar Deinze in 1816). Die informatie kunnen we halen uit de teksten op de twee leien die door twee meisjes worden vastgehouden. In heel wat nonnenscholen van die tijd verliep het onderwijs aan de kinderen, zo gauw dat enigszins kon, in het Frans - zo ook bij de Maricolen. De school bestaat nog altijd, maar is nu met andere gefusioneerd.

Op de originele foto, die bij de tekst is opgenomen, staan 34 kinderen; de foto op de kaft vooraan is gemanipuleerd: daar staan maar 23 kinderen. Die manipulatie was nodig omdat anders de foto's van het vorstenpaar buiten het vierkante kader waren gevallen; ze zijn naar het midden toe opgeschoven, waardoor een aantal kinderen weggelaten moesten worden. Het is een mooie illustratie van het feit hoe men met de computer ook oude foto's na digitalisering volledig naar zijn hand kan zetten.

Op de oude foto, genomen op het 'Binnenhof' van het Instituut - we hebben de exacte plaats nog teruggevonden - troont in het midden naar alle waarschijnlijkheid de 'Révérende Mère Supérieure', achter een tafel waarover een prachtig kanten tafelkleed is gedrapeerd; naast haar zit een vrouw, waarschijnlijk de onderwijzeres van de graadklas vijfde + zesde leerjaar. We hebben tenminste de indruk dat de jonge vrouw naast de non heel wat ouder is dan de andere meisjes en ook mag ze achter de tafel zitten naast de overste. Er werd eertijds nooit les gegeven aan maar een vijftiental kinderen tegelijk; we hebben dus

Klasfoto Zusters Maricolen
Deinze (omtreeks 1920)
(Verzameling Peeters)

hoogstwaarschijnlijk met een graadklas te maken. Blijkbaar werd dus niet alle onderwijs door nonnen gegeven. De 'Révérende Mère' houdt iets vast (een pen?) en wijst ermee naar iets wat op tafel ligt; het is ons niet duidelijk wat.

Er zit wat variatie in de kleding van de meisjes; ze dragen geen uniform, hoewel de kledij nogal eentonig is. Velen hebben om de hals een schapulier, sommigen lijken een soort speldje op de kledij te dragen; velen ook hebben een kanten kraagje - ongetwijfeld het product van eigen vlijt. In het Instituut was namelijk sedert 1871 een "bloemekensschool"; een kantschool dus, gevestigd; het kanten tafelkleed is misschien een zelfgemaakt pronkstuk. Koning en koningin zijn uitdrukkelijk aanwezig: de portretten van Albert I en Elisabeth worden resp. aan de linker- en rechterkant door een meisje vastgehouden. Een meisje links op de tweede rij houdt een vlag omhoog; het is ons niet duidelijk welke. Volgens de huidige zusters Maricolen waren er eertijds heel wat buitenlandse kinderen - vooral katholieke Engelsen die Frans kwamen leren. Misschien wordt hier een of andere nationale vlag omhooggehouden.

Elk kind kreeg een afdruk van de foto mee naar huis; daarop wijst het cijfer onderaan rechts aan de tafel: we hebben hier met de 23ste afdruk te maken, die dan ook in een familieverzameling is terechtge-

Klasfoto Gaspard de Coligny-school Gent (2003) (Verzameling Huvenne)

komen. Het nemen van een klasfoto was in 1920 in het Institut des Maricolles een plechtige gebeurtenis: er was een hele encensering, waarbij zowel Kerk als Koning vertegenwoordigd waren.⁽¹⁾

De recente klasfoto is genomen in 2003 op de speelplaats van de Gentse Gaspard de Colignyschool (de zgn. 'School met de Bijbel'), net zoals het 'Institut des Maricolles' een vrije school (gesticht in 1942), maar dan van protestantse gezindheid. Dergelijke scholen komen vooral in grote steden voor. Op de foto staan heel wat minder kinderen dan op de andere; het is dan ook geen graadklas, maar het tweede studiejaar, dat door twee onderwijzeressen in duobaan wordt gerund. Het 'pedagogisch comfort' is tegenwoordig wat groter dan 80 jaar geleden. Op de foto staan geen religieuze of koninklijke verwijzingen. De kinderen staan op en naast een speeltuig; een voorziening

(1) We danken zuster Cécile van de Maricolles van Deinze en Marijke Huvenne van de Gaspard de Coligny-school voor de nuttige inlichtingen bij het interpreteren van de foto's.

die in 1920 op een speelplaats ondenkbaar was. Op de achtergrond is een blauw geschilderde muur te zien, met daarop nog net zichtbaar tekeningen - dergelijke frivoliteiten kende men 80 jaar geleden niet bij de Maricolen. Het gezelschap kinderen is veel kleurrijker dan in 1920; niet alleen is de foto zelf uiteraard in kleur, maar ook staan er zowel jongens als meisjes op en is de kledij gevarieerder - het is uiteraard geen pensionaat. Eén meisje is van Nederlandse, één van Turkse, één van Khazakse, één van Pakistaanse en één van Marokkaanse afkomst. De thuistaal van de kinderen is dus niet altijd Nederlands; in 1920 was de etnische afkomst van de kinderen ongetwijfeld homogener - al zaten er ook toen buitenlandse kinderen in de klas, en ook zal er hier en daar wel een Vlaams kind geweest zijn dat thuis Frans sprak.

Twee portretten

Bij de portretten van de twee mannen is de recente foto genomen tijdens het 'midwinterfeest' dat in 2003 georganiseerd werd in de verkeersvrije Balstraat, vlakbij het Stedelijk Museum voor Volkskunde van Brugge. De afgebeelde man neemt deel aan een ludieke volkskundige verkleedpartij en is in 'traditionele klederdracht' gestoken. Hij valt echter door de mand, niet alleen door de opgeplakte snor en de naar boven opgestoken hoed, maar vooral door het gsm-toestel waarmee hij aan het telefoneren is. In onze maatschappij gaat de telefoon altijd voor; er wordt dus opgenomen - de traditie ten spijt. De andere foto komt uit de KBOV-fototheek (Verzameling Trefois) en toont een authentieke man met een pet, meer bepaald een 'dagloner' (aldus de bijbehorende fiche) uit Koksijde die in 1865 geboren is. De foto dateert van omstreeks 1930.

Foto van een 'dagloner' uit Koksijde, geboren in 1865 (omstreeks 1930, KBOV-Fototheek, Verzameling Trefois)

Foto van een man in 'traditionele klederdracht' in 2003 (Verzameling Volkskunde West-Vlaanderen)